

<http://di.se/Nyheter/?page=%2fAvdelningar%2fArtikel.aspx%3fO%3dIndex%26ArticleId%3d2005%5c02%5c19%5c134095%26src%3ddi>

Källa: *Dagens Industri* 19 februari 2005, debattsidan

Behovsstyrd forskning är ingen patentrösning

Ulf Sandström analytiker Vetenskapsrådet

Bengt Westerberg ordförande Vetenskapsrådet

Förhoppningarna på behovsstyrd forskning och dess effekter på tillväxten har fått revideras ned. Sverige har liksom många andra länder, bland annat USA, omprövat balansen mellan olika typer av forskning och satsar nu mer på kompromissen riktad forskning, just av omtanke om tillväxten, svarar Vetenskapsrådets ordförande Bengt Westerberg och analytikern Ulf Sandström.

Den behovsstyrda forskningen hanteras till en del av Vinnova, men till största delen av näringslivet självt – en ordning som bör befästas.

Att jämföra svensk och amerikansk forskningspolitik är viktigt, men svårt. Forskning bokförs på flera sätt och systemen är olika.

Kjell Sehlstedt på Civilingenjörskörbundet hävdar att de federala forskningspengarna i USA huvudsakligen går till "behovsmotiverad forskning" och att Sverige borde följa det exemplet. Bilden är emellertid mer komplicerad än så.

För att nyansera bilden måste man dela in forskningen i (minst) tre kategorier: fri, riktad och behovsstyrd forskning.

I den fria forskningen bestämmer forskarna själva inriktning. I den behovsstyrda bestäms inriktningen av politiker, näringsliv eller andra uppdragsgivare.

Mellan den fria och den behovsstyrda forskningen finns emellertid vad vi vill kalla riktad forskning, som genom politiska eller andra beslut styrs mot relativt breda områden som bioteknik, it, materialteknik, stamceller, nanoteknik och säkerhet.

Inom dessa vida ramar fördelas medlen enligt forskarsamhällets prioriteringar till projekt som initieras av forskare. Styrningen utifrån är alltså måttlig.

Behovsstyrd forskning däremot innebär mer av detaljstyrning och utomvetenskapliga överväganden, som önskemål från enskilda företag eller branscher.

Kjell Sehlstedt bortser från dessa viktiga skillnader.

Trenden i det amerikanska systemet har sedan 1990 inte varit att satsa mer på behovsmotiverad forskning utan i stället att styra över federala medel från sådan forskning till fri och riktad forskning.

Myndigheter som är inriktade på den senare typen av forskning, såsom National Science Foundation (NSF) och National Institutes of Health (NIH), har också fått kraftigt förstärkta budgetar på senare år.

NIH, som ansvarar för en stor del av finansieringen av den medicinska forskningen, satsar en stor andel av sina medel på riktad forskning. Ett "Center for Scientific Review" (CSR) med forskare tar hand om alla ansökningar och granskar dem, på samma sätt som sker inom det svenska Vetenskapsrådet.

När Kjell Sehlstedt hävdar att Vetenskapsrådet närmast påminner om NSF, glömmer han att Vetenskapsrådet har ett viktigt ansvar också för den medicinska forskningen.

Framför allt haltar hans jämförelser eftersom att han tydligen inte känner till att Vetenskapsrådet även fördelar medel till riktad forskning. Under senare år har stora satsningar gjorts på till exempel bioteknik, it, materialteknik och stamceller.

Historiskt har det ofta funnits starka förhoppningar knutna till behovsstyrd forskning, inte minst dess effekter på den ekonomiska tillväxten. Sverige är inget undantag.

Men erfarenheten har visat att det inte är så enkelt som att mer behovsstyrd forskning ger högre tillväxt.

Slutsatsen i många länder, bland annat USA, har i stället varit att det krävs en annan balans mellan olika forskningssatsningar.

Det har alltså lett till förskjutning mot en fri och riktad forskning. Många anser att just det är positivt också för den ekonomiska tillväxten. Även i Sverige ändrades för fyra år sedan viss mån inriktningen då delar av den behovsstyrda forskningen (sektorsforskningen) lades in i de nya statliga sektorsforskningsråden FAS och Formas, vilka främst arbetar med bidrag till riktad forskning.

Det innebär inte att den behovsstyrda forskningen har upphört. Den statliga satsningen kanaliseras genom Vinnova (Verket för innovationssystem) och andra myndigheter, men den största delen av

näringslivet självt. Det finns all anledning att konsolidera denna ordning, eftersom den har goda utvecklingsmöjligheter.

Om man inom näringslivet anser sig veta var satsningar ska ske för att ge tillväxt, har man alla möjligheter att förverkliga dem. Näringslivets totala FoU-satsningar är mer än trettio gånger så stora som de som görs genom Vetenskapsrådet! Amerikaner på besök i Sverige blir ofta entusiastiska inför det svenska forskningssystemet.

Henry Etzkowitz, som myntade begreppet Triple Helix, rapporterar att det här finns ett väl fungerande svenskt samarbete mellan universiteten, näringslivet och staten.

Svenska universitet och tekniska högskolor behöver inte skämmas för sig, men kan naturligtvis bli ännu bättre.

Inom stamceller och nanoteknik, som Kjell Sehlstedt särskilt nämner, har Sverige en kreativ och framstående verksamhet.

Båda ges ett riktat stöd av Vetenskapsrådet, vars strävan är att förbättra all svensk forskning genom att göra den internationellt konkurrenskraftig.

Kjell Sehlstedt tror att de svenska forskare som publiceras i de bästa internationella tidskrifterna frivilligt skänker bort sin kunskap.

Han menar att en altruism kännetecknar svensk forskningspolitik. Detta bygger på en förenklad uppfattning.

Faktum är att vi genom att "skänka bort" 2 procent av kunskapen får tillgång till resterande 98 procent.

Genom att svenska forskare bidrar med egna insatser som flyttar fram forskningens fronter, gör vi det nämligen lättare att effektivt hämta hem den kunskap, som tas fram i andra länder.

"Altruismen" tjänar alltså i högsta grad svenska intressen.

Liksom tidigare bör svenska forskare försöka att stå långt fram, och ibland främst, inom forskningsfält som har betydelse för olika aspekter av människors välfärd och nationens ekonomiska tillväxt.

Nya upptäckter och uppfinningar skapar snabba förändringar, och Sverige måste ha forskare som kan vara med och fånga upp och vidareutveckla dessa nyheter.

TIDIGARE INLÄGG i DI: Den kommande forskningspolitiska propositionen väntas öka forskarstyret ytterligare. Har Sverige råd att prioritera det allmänna vetandet i världen framför tillväxt som ger nya jobb, frågade Kjell Sehlstedt, utredare i Civilingenjörskörbundet 9/2.
